

CLAUS BJØRN (red.): Fra fortid og nutid. En antologi. Dansk Historisk Fællesforening, 1984. 204 s.

ANNEGRETE DYBDAHL: Indholdsfortegnelse til fortid og nutid 1949-1983 bind XVIII-XXX. Dansk Historisk Fællesforening, 1984. 80 s.

Få år efter stiftelsen af Dansk Historisk Fællesforening blev »fortid og nutid« foreningens selvfølgelige litterære ledsager, og denne stilling har det nu indtaget i snart 73 år. Det skulle være – og er stadig – DHF's organ for medlemsinstitutionerne og enkeltforeningerne, men mødereferater og regnskabsoversigter er i tidens løb så småt blevet skubbet i baggrunden til fordel for et stigende omfang af kultur- og lokalhistoriske temaer i form af artikler, forskningsdebat, boganmeldelser m.v.

Artiklerne skulle fra starten sigte mod at være 'af metodisk og vejledende art', de skulle være en formidling af viden, affattet af såvel professionelle historikere som af amatører, og indholdet være til gavn for såvel de drevne forskere som den almindeligt interesserede historielæser. En hovedregel, man også gennem tiden har søgt at holde, er, nok at fange opmærksomheden indenfor et bredt emnespektrum, men dog alligevel undgå at lappe ind over den emnesfære af stats- og politisk historie, der hører til Historisk Tidsskrift.

Skiftende redaktører har lagt vældige arbejdspræstationer i 'fortid og nutid'. Da Knud Prange ved bd. XXVI i 1975 trak sig tilbage fra redaktørposten, formulerede Vagn Skovgaard-Pedersen besværlighederne så malende ved at skrive, at det ganske vist ikke var redaktøren *selv*, der skrev alle siderne, men det var ham, der havde »tænkt dem, kaldt på dem, vurderet dem, streget i dem, skrevet til, manet sendrægtige forfattere«. Ved små eller større jubilæer opstår der et naturligt behov for at gøre status, og denne antologi fremkom da også i anledning af Claus Bjørns afgang som redaktør i 1985, efter at han havde optrådt som 'fortid og nutids' utrættelige og begejstrede styrmand gennem 10 år. Med 3. hefte i bind XXXII er det videre slæb blevet overdraget til Jørgen Dickmann Rasmussen.

Stadig udvider skriftet sine rammer; debatrubrikken, der var Knud Pranges opfindelse, er blevet holdt smukt vedlige, forskningsoversigterne spænder over et register fra maritim- og industrihistorie til kvindehistorie, og udblik til de omgivende europæiske samfund findes nu tiere. Trods stærkt personligt engagement i dansk landbo- og landbrugshistorie har den afgåede redaktør holdt balancen fint i 'fortid og nutid'. Endelig skete der i 1983 det lykkelige, at der blev grundlag for at vende tilbage til tidsskriftsredaktionens oprindelige ønske om at udsende 4 hefter om året – nu blev der endda tale om hefter med fordoblet sideantal.

Claus Bjørn har introduceret antologien med en kort og koncentreret oversigt over 'fortid og nutid's udviklingshistorie; herpå præsenterer han indholdet med motivering for det valg, der er gjort. Artiklerne er fra kendte danske forskeres hånd, og hver især er de udtryk for en ny åbning eller et skred i vor opfattelse af fortiden. Pladsen tillader ikke her, at vi nærmere refererer bidragenes indhold, men de er fra folk, der med redaktørens ord demonstrerer, at de er 'i kontakt med nye tendenser... indenfor studiet af fortiden'. Tag selv antologien og betragt rækken af de udvalgte! Fraset introduktionen findes kun ét ganske 'ubrugt' og nyskrevet bidrag, en livfuld erindringsartikel af Roar Skovmand: '10 år med Fortid og Nutid'. Dér i slutningen af 1930'erne og begyndelsen af 1940'erne var

det i skovmandsk perspektiv undertiden næsten dramatisk at være involveret i arbejdet omkring DHF og 'fortid og nutid'.

I forbindelse med denne antologis udgivelse har vi også fået Annegrete Dybdahls Indholdsfortegnelse til 'fortid og nutid' 1949-1983, d.v.s. bd. XVIII til bd. XXX. Fortegnelsen er beskeden af tykkelse, men det ses hurtigt, at den må have kostet meget arbejde og grubleri. Den er underopdelt i 6 afsnit for henholdsvis artikler, debatindlæg, litteraturoversigter, anmeldelser, nekrologer og endelig institutionsberetninger. Hermed kan alle læsende eller skrivende folk glæde sig over selv at blive befriet for lange søgeprocesser i 'fortid-og-nutid'-stoffet. Man har blot at tage Annegrete Dybdahls arbejde i anvendelse.

Lotte Dombernowsky

Handbuch der Geschichte Russlands. Hrsg. von MANFRED HELLMANN, GOTTFRIED SCHRAMM und KLAUS ZERNACK. Stuttgart, Anton Hiersemann, 1976 ff.
 Band 1: Bis 1613. Von der Kiever Reichsbildung bis zum Moskauer Zartum. Hrsg. von MANFRED HELLMANN. Lieferung 1-11. Stuttgart 1976-82.
 Band 2: 1613-1856. Vom Randstätt zur Hegemonialmacht. Hrsg. von KLAUS ZERNACK. Lieferung 1-7. Stuttgart 1981-86.
 Band 3: 1856-1945. Von den autokratischen Reformen zum Sowjetstaat. Hrsg. von GOTTFRIED SCHRAMM. Lieferung 1-13. Stuttgart 1981-84.

Denne stort anlagte Ruslandshistorie har nu været under udgivelse i 10 år. Den har allerede nået det oprindeligt planlagte omfang på ialt 2400 sider (31 »Lieferungen« à 25-36 DM), men kan med det hidtidige emissionstempo tidligst forventes afsluttet omkring 1990. Imidlertid må det være på sin plads at foretage en foreløbig statusopgørelse over dette nyttige og ambitiøse værk, der har til formål at afspejle den internationale historieforskningens aktuelle stadi, men som ikke desto mindre risikerer at være delvis forældet, før det engang er færdigt.

Mens de to sidste bind er resultater af et egentligt teamwork, af intense drøftelser i sluttede forskningsmiljøer, udspringer bind 1 af et noget løsere samarbejde, som blev aftalt allerede i begyndelsen af 1960'erne mellem de lærestole i Østeuropas historie, der da var etableret i Forbundsrepublikken, Østrig og Schweiz. Dette bind kom derfor også først fra start. Efter de indledende afsnit om den historiske geografi og Østeuropas forhistorie (anm. i HT bd. 80, s. 234f.) følger Hartmut Rüss' kernestykke om Kievriget fra det 9. årh. til mongolerstormen 1237-40 (s. 199-429). Derefter falder riget og historien fra hinanden. Den vestlige rigshalvdels videre skæbne skildres i Günther Stöckls knappe afsnit om Galicien-Wolynien indtil 1349 (s. 484-533) og i Manfred Hellmanns uovertrufne fremstilling af storfyrstendømmet Litauens historie frem til 1569 (s. 718-851). Den schweiziske historiker Carsten Goehrke skildrer med forkærlighed »bystaterne« Novgorod og Pskov fra det 13. til det 15. årh. som et demokratisk intermezzo i Ruslands historie (s. 431-83). De nordøstrussiske vasalstater, der blev hårdest belastet af tatarernes åg, behandles endelig af Peter Nitsche, der følger fyrstendømmet Moskvas gradvise emancipation og ekspansion frem til 1538, da størstedelen af Rusland var blevet moskovitisk (s. 534-715).

Hvad der mangler af bind 1, er altså først og fremmest behandlingen af det